

mezőgazdasági munkások és az ipari munkások kapcsolatainak megszilárdításával. A bérharc nagyobb lendületet kapott: a sztrájkokat mindjobban megszervezték, s ezzel a burzsoázia osztályuralmának hordozóit endeméenyekre készítették.

De ezzel a harc nem állt meg egy pillanatra sem, mert messze volt még az a nap, amely a távolban az igazi virradat fényeit sejtette.

Petkovics Kálmán dokumentumriportja életes kép az indulás éveiből. Buzdító írásokból álló könyv ez, amely a küzdelmes évek alakjainak és eseményeinek felsorakoztatásával arra int bennünket, hogy nagyobb figyelemmel forduljunk a harcos múlt felé, mert ennek ismeretében a harcos jelen is élesebb fényével világítja meg a holnapba vezető utunkat.

LÉVAY ENDRE

A FEGYELEM SKÁLÁJÁN

UTASI MARIA: *Égő ezüstben.*
Forum, Újvidék, 1979.

Asszonyi sorsot lírába olvasztó hófokú novellák szerzőjeként ismerem meg Utasi Máriát, aztán Németh László-i hűséggel írt versek költőjeként. Szemem elől olykor elveszítve az alkotót azután, minden vajdasági írónknál egyszerűbben megnyilatkozni láttam az embert, a forró gyötrelmességgel, hétköznapi gondokkal küszködőt. A világ számos művészeti irányzatának egyforma közvetlenséggel otthont adó tájunkról mintha körkörösön bolyongva, telve fájó honvágygal, indulnánk el hosszú útra: minden lépésünkkel tovább haladunk, de messzebb nem jutunk. Az írói tartások bőségében és változatosságában is szokatlan nálunk ez az életérzés — vonásait fűrészre mind mélyebben merülünk el az időben.

Bori Imre *Irodalmunk évszázadai* című könyvében írta Utasi Máriáról: „... költészete áll legközelebb a hagyományos költészeti megoldásokhoz, képvilágán ugyanakkor egy új érzékenység vonásai is felfedezhetők. Erzelmissége a világ opálosabb színeit csalja elő.”

Tehát már első kötetében, a *Hajnali ravatalban*, csak rá jellemző kettséggel tájékozódott; ám a hűség az otthoni még, ösztönös írv. a jól megértett nagy példák későbbiek. E tudatos sorsvállaláshoz újabb kettségben társul a rezignáltság:

*Igazságosan és becsületesen
éltém mindhalálíg
optimizmusom nem túl nagy
bármely pillanatban
a zsbívsárra vihetnek
őcska holmi közé*

(*Epitáfium*)

Kétségek között kiérlelt egyénisége mentsvár, de ítélőszék is számára. A teljes hűség béklyóiból kikerülni nem tudók hangján énekel szerelemről, Arany János-os csendes örömről, akarásokról, megtörésekről... S mind messzebbre nyúl vissza az időben, s veszi észre korok forgatagában egy-egy magatartásforma diadalát, Apáczai Csere János bizakodásától Rónay György közösségvállalásáig. Könyve mottójául szeretetérzést sűrítő Rónay-sorokat választott:

*„TAVOLODNAK A TEGNAPOK,
NEMES, MEGTISZTULT
EMBERARCOM
ANYAMUL ADOTT BÚS ANYAD
PUHA MELEG ÖLÉBE HAJTOM,
ÉS KIVIRAGZIK SZIVEM
A SZÍVÉN.”*

Ez Utasi Mária költészetének gyémántengelye. Tartja búvkörében az önnön zárt világából kiszabaduló embert, ívpályás bolyongá-

sok hősét, mosolyok és igaz szavak, mozdulatok, hallgatások megszenvedőjét. A képek elvontságát is szégyelli olykor, egyszerűsége törekszik, mintha verse megfakítaná tárgyát, a tiszta szerelmet, ha nem az anyák felfogásában szólna róla. Még is kifutnak népdal-medrűkből mondatai; hagyományos és modern vonások ekként keverednek verseibe. Ahogy *Szerelemtől véresen* című költeményében mondja:

*S mert jelen vagyok
dobbantok
sörényes merészen
feszülök a szélben
szerelemtől véresen
az újjal a forradalommal
szent erők
késéses bátor szívek
hűségtől ittasult
tiszta világok
születnek*

E néhány sorban ars poeticája minden fontos elemét megtaláljuk. Jellemző a metafora: határtalan pusztákon rohanó csikó dobbantásában kifejeződő lázadás, a jelenvalóság igazolása. A homo moralis gesztusa az egész világ felé fordul: becsületességre, tisztaságra, hűségre szólít fel, „szent erők” forradalmára. Rendíthetetlen asszonyi hit várja új világok születését.

Az *Egő ezüstben* verseiben újra felbukkannak ezek a motívumok, más és más színekben, ugyanazzal a mondandóval. Ahol a látás kapui megnyílnak, a titok árnyéka vetül a szavakra. A kötet szép darabjai ezek a versek (*Erik arcomon a fény, Kiáltunk, Hozsanna, Aranyréten aranyfű, A harc végén, Falusi elégia, Rege a forrásról, Babona, A karikás király, Tánc, Madonna, Szó, Egő ezüstben, Epitáfium*). Bennük formai bravúrokra nem törekszik Utasi Mária. inkább kimondja, mint képekbe rejti költői üzenetét. A népballadák félhomálya, a mesék jelképesége, a misz-

tikum vakító fénye lebegi be őket. A játékos fordulatok gyakran származnak a népköltészetből. Népi ésjárás és bölcsesség uralja a gondolati költeményeket. A Benedek Elek emlékére írott *Aranyréten aranyfű* mítosz és mese egybefonása:

*bő ujjasomon
ishtar legelteti nyáját
liliom hajladoz
homokon a szélben
jácobom várom
hét nehéz éven át
s a test ünnepén
majd becsapódom*

*mi jut vajon
mi juthat az eszembe
talán az ember
ki zenéből akarta
fölépíteni városát
vagy a mester
aki pástorkodott
volt a lankán*

A mesétől nem a költői képek, hanem a titok árnyéka nyomán jutunk el e költészet központi gondolatáig. Szeretetérzésbe oltott értelem a gyémánttengely, körötte tágulnak végtelenbe vesző ivpályák. József Attila álma a rendről megérteti velünk a titkot:

*A fegyelem skáláján
eljutok a rend tündökléséibe.
Kemény fehér súly
befagyott tenger a
hajót süllyesztő jéghegyen.
A titok itt lappang valahol.*

(Szó)

A költő, igazságok kínzottja, alázattal keresi életünk igazi értelmét. Ahogy a kalotaszegi varottasok öltészeiben, e versekben is évszázadok ébrednek fel. Bennük visszhangzik a karikás király ostorának csattanása.

CSORDÁS MIHÁLY